

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-2

BRNO 2013

Obr. 48. Hodonín u Kunštátu. Půdorys dlouhého obytného baráku.

Abb. 48. Hodonín u Kunštátu. Grundriss eines langen Wohnhauses.

ště. Mimoto byly výzkumem dokumentovány nálezové situace související s historickým vývojem fulneckého náměstí, zabírajícího v minulosti větší plochu než dnes (sondy S3, S5). Jedná se především o prvky dobové komunální infrastruktury, jmenovitě zděné odvodňovací koryto (14.–15. století) a několik úrovní dláždění. Zajímavé zjištění představuje nález koryta neznámé vodoteče, jejíž tok protínal jižní část náměstí v počátečním období existence města, cíleně zasypané v souvislosti s prvotním vydlážděním fulneckého náměstí ve 14.–15. století (obr. 47).

František Kolář

Resumé

Fulnek (Bez. Nový Jičín), Komenského náměstí (Platz). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

HODONÍN U KUNŠTÁTU (OKR. BLANSKO)

„Pod Oborou“, parc. č. 255/1. Novověk. Koncentrační tábor. Záchranný výzkum.

Na základě objednávky Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského byl Ústavem archeologické památkové péče Brno, v. v. i., proveden v květnu až červnu roku 2012 záchranný archeologický výzkum při stavbě Památníku Hodonín u Kunštátu v okrese Blansko. Stavba zahrnovala průzkum a výzkum studny, bývalého smetiště a podkladových vrstev pod základy nadzemního obytného objektu v areálu bývalého koncentračního a pionýrského tábora. Objekt interpretovaný jako smetiště byl zkoumán metodou zjišťovacího výzkumu po dohodě investora s majitelem pozemku – obcí Hodonín u Kunštátu.

Během výzkumu byly odkryty situace, které lze vyhodnotit jako pozůstatky interiéru dlouhého obytného baráku z období 2. světové války (obr. 48) a kamenné podsklepené stavby s terasovitou úpravou verandy nebo podezdívky, která byla využívána od 80. let 20. století jako smetiště pionýrského rekreačního tábora.

Při průzkumu podlah po stržení baráku byly zaměřeny drobné křehké jamky kulatého tvaru, uskupené do pravidelných obdélných formací. Lze je s velkou pravděpodobností interpretovat jako stopy po zapuštěných stojkách nábytku nebo podlahových úprav, neboť byly duté, může jít o dosud vyplněné zbytky zetlelých dřevěných kulatin. Mezi podlahami byly nalezeny v podsýpkách mince z konce 60. až 80. let a ojediněle i hrací figurky ze stolních her. Pod nimi, nad zbytky původních dřevěných prkenných podlah, ležely početné hliníkové perforované zátky z lékovek, drobné skleněné a umělohmotné barevné korálky a železné nůžky. Velké množství nálezů tvořily z této vrstvy zlomky umělohmotných vlasových hřebenů, které by společně se zátkami mohly souviset s bývalým dětským lazaretem romského shromažďovacího tábora za 2. světové války, v době infekční nákazy břišním tyfem. Pozůstatky kamenných a betonových zdí, položených mezi zbytky starých původních podlah, lze interpretovat jako doklady pilířů, podlahových úprav a komínových podezdívek. Na západním okraji domu byla zachycená kamenem obezděná jímka a na východním okraji dvě nově skružované šachtice, interpretovatelné obdobně.

Ze svrchních vrstev zkoumaného smetiště západně tábora byly vyzvednuty, kromě velkého množství rozbitého eternitu, skla a železných předmětů, igelitové a mikroténové obaly z rozmezí let 1990–2000. Nejstarší jsou nálezy obalu z roku 1989 a malé skleněné lahvičky (tzv. lékovky), které ležely v úrovni vrstvy obsahující rovněž

Obr. 49. Hodonín u Kunštátu. Ukázka stránky tištěné švabachem. Foto P. Kos.

Abb. 49. Hodonín u Kunštátu. Beispiel einer Seite gedruckt in die Schwabacher Schrift. Foto P. Kos.

velký střep prasklého litinového kotle a horní varnou část kamnové plotny. Mezi lékovkami byla nalezena rovněž dlouhá ampule s korkovým uzávěrem, obsahující dosud práškovou hmotu.

Na podlaze smetiště byly dále objeveny pozůstatky zetlelých dřevěných prken a drobné cáry tkaného plátna šedé a zelené barvy, společně se střepy skleněných zavazovacích láhví a pozůstatky plechových silně zkorodovaných obalů kulatého tvaru s plechovými víky. Mezi nimi ležely pozůstatky svazků tiskovin provedených švabachem, které mohly být součástí staré knihy. Nález byl vyzvednut in situ a uložen do vakuových igelitových obalů, aby byl pro případné laboratorní zpracování zaručen jeho bezpečný transport (předběžně byl odborníky datován do 17. století).

Řez vedený smetištěm prokázal, že komunální odpad vyplňuje pouze viditelnou depresi, která se dodnes dochovala zhruba uprostřed kamenné obezdívky obdélníkového tvaru. Situace prokázala skutečnost, že masivní kamenná zeď neschraňuje pouze odpadky, ale že její horní část substroovala postupem doby do prohlubně, která se nalézala uvnitř. Díky silně ulehlému (ušlapanému?) povrchu prohlubně nelze vyloučit, že primární funkce objektu mohla být jiná než jen odpadní. Mohlo se jednat např. o suterén dřevěné stavby stojící na terase zpevněné kamennou podezdívkou. Získané tiskoviny psané švabachem (obr. 49) pocházejí z vrstvy ležící již na podlaze objektu, jehož případný zánik (pokud se jedná o obytnou stavbu) nebo vznik (pokud se jednalo o smetiště) lze spojit nejpozději s počátkem 2. čtvrtiny 20. století, tj. s obdobím, kdy se zde nacházel kárný pracovní tábor II (Nečas 1974; Stejskalová 2007). Provedený zjišťovací výzkum zatím jinou interpretaci neumožňuje.

Během výzkumu a čištění dna 14 m hluboké studny nebyly kromě nálezů z období provozu pionýrského tábora nalezeny žádné starší artefakty. Stav studny nasvěd-

čuje skutečnosti, že byla soustavně čištěna. Za původní lze eventuálně považovat úpravu studniční šachty betonovými dělenými skružemi s tesanými stoupacími zářezy na stěnách a zbytky ručního rumpálu s odpadnutým sacím zařízením, které bylo nalezeno v usazeninách na dně studny. Bylo zjištěno, že dno studny je již zasekáno cca 0,4 m hluboko do skalního podkladu a živeno dosud vysoce aktivními vydatnými svahovými prameny.

Terénní prospekci, prováděnou příležitostně během výzkumu v okolí tábora, byly na jeho jižním okraji zjištěny zvláštní kamenné řady, které lze interpretovat jako starou parcelaci pozemků. I když jsou pozemky v těchto místech dnes hustě zalesněny a skutečný rozsah zdíva nebyl šetřen, nelze vyloučit, že se jedná o objekty středověkého nebo raně novověkého původu, související s historickým vývojem nedaleké obce, která je nepochybně středověkého založení. Dokládá by to rovněž název trati, ve kterém se objevuje toponym „Obora“.

Petr Kos

Literatura

- Nečas, C. 1974:** Cikáni v Hodoníně u Kunštátu v letech 1940-1943 II. *Vlastivědný věstník moravský* XXVI, 26-33.
- Stejskalová, B. 2007:** Tábory nucené práce na jižní Moravě v letech 1948–1954. Rkp. diplomové magisterské práce. Uloženo: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity Brno, Historický ústav.

Resumé

Hodonín u Kunštátu (Bez. Blansko), Parz. Nr. 255/1. Neuzeit. Konzentrationslager. Rettungsgrabung.